

Realisatiestrategie Natuurvisie

Provincie Utrecht
December 2017 (81C50C34)

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Het Utrechtse natuurbeleid in vogelvlucht: vijf pijlers	3
1.2	Monitoring en bijsturing	4
1.3	Motieven voor een ambitieus natuurbeleid	4
1.4	Hoofdlijnen van de strategie	5
2.	Nadere uitwerking opgaven Natuurvisie	6
2.1	Pijler 1 – natuur in een robuust netwerk	6
2.1.1	Ontwikkelopgave Natuurnetwerk	6
2.1.2	De Groene Contour	7
2.1.3	Kleinschalige verbindingen realiseren	7
2.2	Pijler 2 – natuur met kwaliteit	8
2.2.1	Natuurbeheermaatregelen treffen	8
2.2.2	Inrichtingsmaatregelen treffen – nieuwe natuur	10
2.2.3	Inrichtingsmaatregelen treffen – bestaande natuur	11
2.2.4	Conditie voor de aandachtsoorten verbeteren	12
2.2.5	Op zoek naar synergie tussen natuur, bodem, water en milieu	12
2.3	Pijler 3 – beleven en betrekken	13
2.3.1	Vermaatschappelijking van het natuurbeleid	13
2.3.2	Samenwerkingsverbanden verbeteren	14
2.4	Pijler 4 – naar duurzame financiering en benutting	14
2.4.1	Optimaliseren van bestaande en nieuwe financieringsbronnen	14
2.4.2	Verduurzaming van de landbouw bevorderen	15
2.4.3	Verantwoord bosbeheer organiseren	16
2.5	Pijler 5 – de balans bewaken	16
2.5.1	Heldere belangenafweging organiseren	16
2.5.2	Naar een slagvaardig compensatiebeleid	17
2.5.3	Zorgvuldigheid bij omvorming	17
2.5.4	Invasieve exoten bestrijden	18
3	Consequenties voor de provinciale financiële middelen	19
3.1	Overzicht beschikbare en benodigde financiële middelen	19
3.2	Bandbreedte van de benodigde middelen	21
3.3	Niet meegenomen posten	21
	Bijlage 1 Motie 119 Een plus op natuurbeleid, een plus op budget?	22
	Bijlage 2 Memorandum voortgang afhandeling motie 119 Natuurvisie provincie Utrecht dd 29-5-2017	23
	Bijlage 3 Relevante wetsartikelen	25

1. Inleiding

Voor u ligt de Realisatiestrategie Natuurvisie (2018-2027) van de provincie Utrecht. In de Natuurvisie (PS 12-12-2016) is aangekondigd dat we deze strategie opstellen om de verschillende opgaven verder uit te werken qua aansturing en qua benodigde financiële middelen. We geven tevens invulling aan motie 119 “Een plus op natuurbeleid, een plus op budget?” (zie bijlage 1), door Provinciale Staten aangenomen bij het vaststellen van de Natuurvisie¹. Dit inleidende hoofdstuk bevat een overzicht van de vijf pijlers van de Natuurvisie, gaat in op monitoring en bijsturing, geeft de motieven achter onze natuurambitie en schetst de hoofdlijnen van de realisatiestrategie.

1.1 Het Utrechtse natuurbeleid in vogelvlucht: vijf pijlers

Sinds de introductie van de Ecologische Hoofdstructuur in 1990 (EHS, inmiddels Natuurnetwerk; NNN) werkt de provincie Utrecht aan behoud en herstel van de Utrechtse natuur. Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming (Wnb) op 1 januari 2017 is de provincie volledig verantwoordelijk geworden voor behoud en versterking van de Utrechtse biodiversiteit. Daarnaast geeft de Wnb aan dat de provincie ook verantwoordelijk is voor de duurzame beleving en benutting van de biodiversiteit². De doelen van de Wnb zijn verwerkt in de Natuurvisie provincie Utrecht. Deze heeft vijf pijlers, die hieronder kort uiteengezet worden.

De eerste pijler, “**Natuur in een robuust netwerk**”, richt zich op drie doelen:

- *het gericht uitbreiden van onze natuurgebieden*: loopt via de Agenda Vitaal Platteland (AVP), een meerjarig investeringsprogramma waarin de provincie samen met gebiedscommissies onder andere 1506 ha aan nieuwe natuur ontwikkelt binnen het NNN. Daarnaast kunnen derden natuur ontwikkelen in de Groene Contour (3000 ha). Na realisatie wordt dit omgezet naar NNN.
- *het veiligstellen van de ruimte voor natuur*: gaat via het planologisch instrumentarium (PRS en PRV) en de Verordening Natuur en Landschap (Vnl) en bijbehorende beleidsregels (Bnl).
- *het verbinden van natuur*: hiervoor leggen we ecoducten en ecopassages aan (via AVP) en worden tal van kleinere maatregelen uitgevoerd, bijvoorbeeld via onze agrarische collectieven.

De tweede pijler, “**Natuur met kwaliteit**”, omvat ook drie doelen:

- *het behouden van de huidige natuurkwaliteit*: loopt via het subsidiëren van natuurbeheermaatregelen in het NNN (uit te voeren door de terreinbeheerders), subsidiëren van agrarisch natuurbeheer in het agrarisch gebied (gecoördineerd door de agrarische collectieven) en het beheer van de provinciale wegbermen.
- *het gericht verbeteren van de natuurkwaliteit*: vindt plaats door het inrichten van de nieuwe natuurgebieden (via AVP) en het verbeteren van bestaande natuurgebieden. Verder hebben is in de Natuurvisie aangekondigd dat we in specifieke gebieden (de natuurparels) actief soortenbeleid gaan organiseren voor behoud en herstel van alle voor Utrecht karakteristieke soorten.
- *het beschermen van soorten*: gaat via de Vnl en Bnl.

De derde pijler, “**Beleven en betrekken**”, heeft betrekking op twee doelen:

- *het vergroten van de mogelijkheden om de Utrechtse natuur te kunnen beleven*: loopt via het openstellen van natuurgebieden (waarvoor de beheerders een vergoeding krijgen) en door de realisatie van het Recreatief Routenetwerk (via AVP). Het ruimtelijk instrumentarium zorgt voor behoud en versterking van de landschappelijke kwaliteit. Ook steunen we projecten over natuurbeleving.
- *het versterken van de maatschappelijke betrokkenheid bij aanleg en beheer van natuur*: Dit doen we door projecten en organisaties die burgers bij natuur betrekken te ondersteunen en door samenwerkingsverbanden aan te gaan en te verbeteren (deels ook via AVP).

De vierde pijler, “**Naar duurzame financiering en benutting**”, heeft twee doelen:

- *het optimaliseren van nieuwe en bestaande financieringsbronnen*: via een taskforce financieringsmodellen.
- *het bevorderen van het duurzaam benutten van de natuur*: door in te zetten op verduurzaming van de landbouw en van de recreatiesector, bijvoorbeeld via het verduurzamingsspoor van het AVP programma. Daarnaast willen we duurzaam bosbeheer organiseren.

¹ Aan het uitvoeren van deze motie is eerder dit jaar deels gestalte te geven, afronding vindt plaats bij de behandeling van de Kadernota 2018 (zie bijlage 2).

² De belangrijkste wetsartikelen staan in bijlage 3.

De vijfde pijler, “**De balans bewaken**”, heeft tenslotte drie doelen:

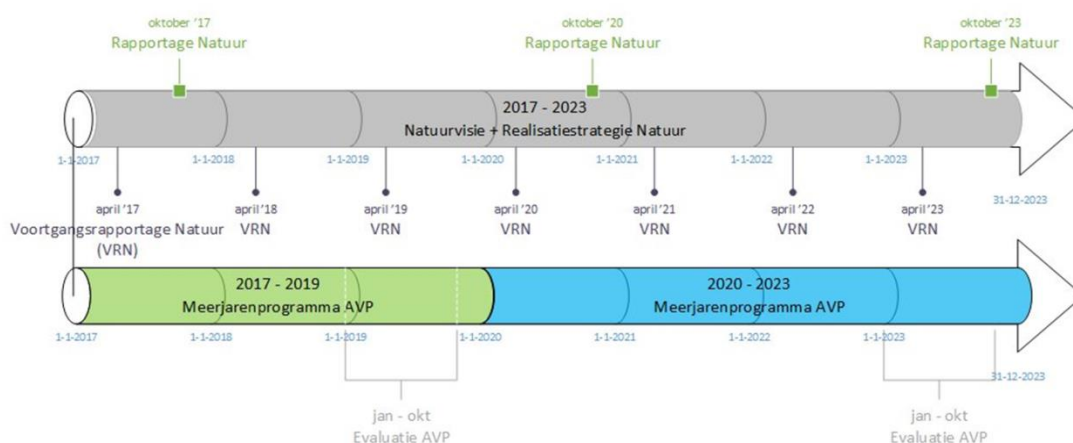
- *een balans zoeken tussen bescherming en ontwikkeling*: realiseren we door in te zetten op natuurinclusief werken, waarbij we partijen aansporen hetzelfde te doen. Daarnaast hebben we compensatiebeleid.
- *een evenwicht zoeken in de omvang van soortenpopulaties*: loopt via ons faunabeheer, waarbij het ganzenakkoord en het faunabeheerplan het uitgangspunt zijn. Ook kunnen we tegemoetkomingen uitkeren wanneer er sprake is van faunaschade.
- *de balans bewaren tussen verschillende typen natuur*: door bij verzoeken tot omvorming van natuur een zorgvuldige afweging te maken en door invasieve exoten en predatoren gericht te bestrijden

Om onze ambities waar te maken werken we nauw samen met een breed scala aan partijen die een centrale rol spelen in ons natuurbeleid. Ten eerste zijn er de beheerders van de natuurterreinen: Het Utrechts Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, agrariërs, landgoedeigenaren en overige particulieren. Daarnaast werken we samen met de gebiedscommissies Utrecht West en Utrecht Oost, Utrechts Particulier Grondbezit (UPG), de Bosgroepen, Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU), soortenorganisaties als de Vlinderstichting en de Zoogdiervereniging, IVN, LTO Noord, de agrarische collectieven, de waterschappen, de gemeenten en de faunabeheerders. Onze toezicht- en handhavingstaken hebben we belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD). Op het gebied van beheer en schadebestrijding werken we samen met de Faunabeheereenheid (FBE) en verschillende Wildbeheereenheden (WBE's).

1.2 Monitoring en bijsturing

De provincie heeft de afgelopen decennia een uitgebreid netwerk van monitoringsactiviteiten opgezet waarmee de effecten van het provinciale natuurbeleid worden gevolgd. Enerzijds houden we in de gaten hoe het met de natuur in onze provincie gaat, waarbij we ook kijken naar de condities die nodig zijn voor een goede natuurkwaliteit. Anderzijds monitoren we de resultaten van ons beleid waarbij we kijken in hoeverre onze maatregelen de gewenste resultaten opleveren.

De voortgang van het beleid wordt jaarlijks gerapporteerd middels de Voortgangsrapportage Natuur. Driejaarlijks verschijnt de Rapportage Natuur waarin vooral over de stand van zaken van de biodiversiteit wordt gerapporteerd. De ontwikkelopgave natuur, uitgevoerd in het AVP programma, wordt vierjaarlijks geëvalueerd (zie onderstaand figuur). Met name de periodieke Rapportage Natuur en de evaluatie van het AVP programma zijn tot nu toe momenten om waar nodig beleid en financiën bij te stellen.

Om de monitoring goed af te stemmen op de doelen van de Natuurvisie en in samenhang te kunnen evalueren en bijsturen wordt in 2018 het supplement monitoring en bijsturing Natuurvisie opgesteld.

1.3 Motieven voor een ambitieus natuurbeleid

Met de Natuurvisie heeft de provincie Utrecht een ambitieus natuurbeleid neergezet. In deze realisatiestrategie volgt een verdere uitwerking daarvan. Het doel van het beleid is bijdragen aan een stijgende lijn voor de

Utrechtse biodiversiteit, zodat meer soorten richting een gunstige staat van instandhouding gaan. De provincie Utrecht is de regisseur van dit beleidsveld en geeft zo invulling aan de rol die de Wnb de provincies toebedeelt.

Het ambitieuze Utrechtse natuurbeleid is ingezet vanwege drie motieven. Ten eerste omdat we het **willen**. We zien de decentralisatie van het natuurbeleid als een kans om ons in te zetten voor een belangrijk beleidsveld dat niet alleen de flora en de fauna ten goede komt, maar ook bijdraagt aan een gezond en aantrekkelijk woon- en werkklimaat voor de bewoners van de provincie Utrecht. Daarmee versterken we de positie van Utrecht als topregio met een groen karakter. Ook willen we aansluiten bij maatschappelijke initiatieven zoals het Deltaplan Biodiversiteit. In Utrecht werken landbouw- en natuurorganisaties in het verlengde hiervan aan een gezamenlijke aanpak van duurzame landbouw met natuur. Deze realisatiestrategie sluit daar op aan.

Ten tweede pakken we de regierol in een ambitieus natuurbeleid omdat we dat **moeten**. Via de Wnb zijn de provincies jegens het Rijk en de Europese Unie de verplichting aangegaan om voor bepaalde soorten toe te werken naar een gunstige staat van van instandhouding, waarbij onder andere is verwezen naar de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen en de nationale Rode Lijsten (zie artikel 1.12 – bijlage 3). Als we niet inzetten op de versterking van de Utrechtse biodiversiteit lopen we het risico dat we in gebreke worden gesteld, wat tot rechtszaken en boetes kan leiden. Bovendien kan een negatieve biodiversiteitstrend het verlenen van vergunningen frustreren en een “Utrecht op slot” scenario naderbij brengen. Eén van de toetsingscriteria waar we bij het verlenen van vergunningen voor ruimtelijke ontwikkelingen immers naar moeten kijken is de staat van instandhouding van de soorten die door de ontwikkeling in kwestie geraakt worden.

Ten derde willen we inzetten op een ambitieus natuurbeleid omdat **het nodig is**; hoewel er op punten verbetering zichtbaar is gaat het niet goed met de biodiversiteit in Nederland. Dit hebben we reeds ten tijde van het opstellen van de Natuurvisie geconstateerd, en er zijn de afgelopen tijd verschillende rapportages verschenen die dit beeld bevestigen³. Zelf hebben we in oktober 2017 de Rapportage Natuur opgesteld. Conclusie daarvan is dat de kwaliteitsafname van de afgelopen decennia op punten een halt is toegeroepen, maar dat er op veel plekken geen sprake van natuurherstel (bijvoorbeeld in het agrarisch gebied en in de moerassen).

1.4 Hoofdpijnen van de strategie

In hoofdstuk 2 zijn de verschillende opgaven van de Natuurvisie verder uitgewerkt. Er zijn daarbij vier hoofdpijnen zichtbaar die we hieronder samenpakken:

1. Nieuwe natuur van hoge kwaliteit

Het bestaande beleid van gerichte uitbreiding van het Natuurnetwerk gaat voort. We gaan er daarbij voor zorgen dat onze nieuwe natuurgebieden van hoge kwaliteit zijn. Hiervoor zijn geen extra investeringen nodig. We stimuleren onze partners in het AVP programma om een hogere ambitie na te streven, denken mee bij het opstellen van de inrichtingsplannen en voeren deze plannen indien mogelijk sneller uit.

2. Behoud en versterking van de biodiversiteit

We verbeteren de kwaliteit van de bestaande natuur. Dit betekent dat we investeren in beheer, de beheerkosten laten meegroeien met de areaalvergroting van het Natuurnetwerk en dat we met de beheerders het gesprek aangaan over de manier waarop we onze doelen willen bereiken. Weidevogelreservaten krijgen een kwaliteitsslag en natuurgebieden van relatief lage kwaliteit worden opgewaardeerd. Tenslotte investeren we in het verbeteren van onze natuurparels: de leefgebieden van de Utrechtse aandachtsoorten.

3. Stimuleren van innovatieve initiatieven

We stimuleren innovatieve manieren van werken. Gemeenten sporen we aan om de stedelijke biodiversiteit te versterken via soortenmanagementplannen. We onderzoeken nieuwe financieringsbronnen voor de realisatie van de Groene Contour en voor een biodiversiteitsimpuls in het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. We gaan door met het betrekken van burgers via initiatieven als de natuurprijsvraag Groene Kroon. Het verbinden van duurzame landbouw met natuur is een speerpunt. Tenslotte is een platform in het leven geroepen waarmee we beheer, aanleg en herstel van kleinschalige verbindingen een impuls geven.

4. Extra investering in faunabeleid

Om de balans tussen natuurbescherming en overlast door (beschermde) soorten in evenwicht te houden is een extra investering in ons faunabeleid nodig primair voor het kunnen geven van tegemoetkomingen in de schade

³ Zie bijvoorbeeld PBL (2017), *Potentiele bijdrage van provinciaal natuurbeleid aan Europese biodiversiteitsdoelen*, Den Haag.

aan gewassen vanwege de oplopende kosten daarvan veroorzaakt door ganzen. Daarnaast zetten we op korte termijn in op de bestrijding van invasieve exoten.

2. Nadere uitwerking opgaven Natuurvisie

Dit hoofdstuk gaat per pijler in op de verschillende opgaven uit de Natuurvisie die nadere uitwerking behoeven. We schetsen het doel van de betreffende opgave, één of meer uitdagingen, werken actiepunten uit en geven aan welk vervolg we zien.

2.1 Pijler 1 – natuur in een robuust netwerk

In deze paragraaf behandelen we de eerste pijler van de Natuurvisie: natuur in een robuust netwerk. We gaan in op de ontwikkelopgave NNN, op de Groene Contour en op kleinschalige verbindingen.

2.1.1 Ontwikkelopgave Natuurnetwerk

Doel: *het ontwikkelen van 1506 hectare aan nieuwe natuur, deels af te ronden in 2021, deels in 2027.*

In 2011 hebben we met maatschappelijke partners het Akkoord van Utrecht afgesloten, waarbij is afgesproken dat we in 2027 nog 1506 ha aan nieuwe natuur ontwikkeld hebben. Een deel daarvan, nodig voor het realiseren van internationaal afgesproken natuurdoelen (PAS, Natura 2000 en KRW, de zogenaamde internationale opgave) dient al in 2021 klaar te zijn. Momenteel resteert nog een opgave van 915 ha⁴. We realiseren deze opgave middels de Agenda Vitaal Platteland. De AVP gebiedscommissies spelen hierin een belangrijke rol, ondersteund door twee programmabureaus. Zij realiseren de beoogde hectaren Natuurnetwerk, bij voorkeur via zelfrealisatie door de huidige eigenaar of aankoop en functieverandering door de nieuwe eigenaar. Alternatief is dat de provincie gronden aankoopt of een ruiling van grond faciliteert en de grond verkoopt aan een eindbeheerder.

Uitdagingen: *beschikking krijgen over de benodigde grond, hogere kwaliteit realiseren*

Bij de realisatie van de ontwikkelopgave liggen we op schema: op éénderde van de planning hebben we éénderde van de opgave gerealiseerd. De beschikbare financiële middelen zijn toereikend⁵. We zien ook een aantal uitdagingen. Ten eerste kan de harde deadline van 2021 voor de internationale opgave strijdig worden met de huidige manier van werken, waarbij vrijwillige medewerking van de grondeigenaar voorop staat². We moeten op tijd gereed te zijn, niet alleen vanwege het belang van tijdige realisatie voor de Utrechtse biodiversiteit, maar ook omdat niet tijdig realiseren betekent dat we in gebreke blijven bij onze internationale verplichtingen. In het geval van de PAS kan dit ook consequenties hebben voor de economische ontwikkelruimte.

Ten tweede hebben we geconstateerd dat de natuurkwaliteit van de nieuwe natuur in sommige gevallen relatief laag is; we ontwikkelen vooral basisnatuurgrasland met een lage ecologische prioriteit⁶. Dit strookt niet met de ambities van de Natuurvisie. Daarom is het van belang om in de resterende ontwikkelopgave een hogere natuurkwaliteit na te streven. De daadwerkelijke kwaliteitsslag vindt plaats tijdens de inrichting van deze gebieden (zie paragraaf 2.2.2). In reeds ingerichte gebieden met een relatief lage kwaliteit gaan we in het kader van pijler 2 ook bezien of een kwaliteitsslag gemaakt kan worden (zie paragraaf 2.2.3).

Actiepunt: *een stevige rol bij de internationale opgave*

Vooralsnog gaan we er vanuit dat we de internationale ontwikkelopgave via functieverandering en minnelijke verwerving kunnen realiseren⁷. Maatregelen ter versterking van de huidige werkwijze:

- We zorgen voor een duidelijke en gedetailleerde kaart van de benodigde percelen.
- Voor elk gebied stellen we samen met onze partners een gedetailleerde planning op en sturen we op het halen daarvan.

Actiepunt: *een helder natuurprofiel hanteren*

Om een hogere natuurkwaliteit te realiseren willen we onze natuurdoelen en de daarbij behorende onder – en bovengrens helder formuleren en daar naar handelen. Maatregelen:

⁴ Peildatum 1 januari 2016, zie de evaluatie van de Nota Grondstrategie.

⁵ Zie de evaluatie van de Nota Grondstrategie

⁶ Zie de Rapportage Natuur

⁷ Zie de Nota Prioritaire Gebieden

- We stimuleren onze partners om bij het ontwikkelen van natuur een hoog ambitieniveau te kiezen, afgestemd op de geschiktheid van de grond. We leggen hiertoe in het natuurbeheerplan een ondergrens vast.
- We bakenen scherp af welke gronden we in de niet-internationale opgave nodig hebben voor het bereiken van de natuurdoelen en verkennen de mogelijkheden om hectares die op een bepaalde plek niet tot hun recht komen vanwege een gebrek aan potentie via herbegrenzing elders in te zetten. De Akkoord van Utrecht partners worden hier bij betrokken.

Vervolg

We nemen bovengenoemde actiepunten mee in verschillende trajecten:

- De AVP gebiedsprocessen en de AVP opdrachtformulering (voor het stimuleren van onze partners)
- De cyclus van het Natuurbeheerplan (voor het vaststellen van een ondergrens qua natuurkwaliteit)
- Het kopgroepoverleg Akkoord van Utrecht (voor voorstellen over eventuele herbegrenzing)
- In de AVP evaluatiecyclus (eerstvolgende peilmoment is 2018) volgen we de voortgang van de actiepunten.
- We rapporteren in de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur (IPO) en driejaarlijks in de provinciale Rapportage Natuur.

2.1.2 De Groene Contour

Doel: *derden kunnen 3000 ha nieuwe natuur ontwikkelen.*

In de Groene Contour is er ruimte voor 3000 ha aan natuurontwikkeling, waarbij andere partijen het voortouw nemen. Ontwikkelde hectares voegen we aan het NNN toe, waarna we het beheer financieren via de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). In de tussentijd geldt planologische bescherming om te voorkomen dat een eventuele natuurbestemming uit zicht verdwijnt. Deze afspraak ligt vast in het Akkoord van Utrecht.

Uitdaging: *meer Groene Contour realiseren*

Er zijn vanaf 2011 verschillende initiatieven geweest om hectares Groene Contour te realiseren, bijvoorbeeld via rood voor groen constructies en natuurcompensatieprojecten⁸. Daarmee is tot nu toe een beperkte oppervlakte van circa 84 ha aan nieuwe natuur ontwikkeld. Om de Groene Contour een rol te laten spelen bij de versterking van de Utrechtse biodiversiteit, is een extra impuls in realisatie wenselijk.

Actiepunt: *nadenken over nieuwe kansen*

We onderzoeken mogelijkheden om de realisatie van de Groene Contour binnen de afspraken uit het Akkoord van Utrecht een impuls te geven. Aan onze Akkoord van Utrecht partners vragen we hetzelfde te doen. We willen daarbij benadrukken dat de realisatie van de Groene Contour nadrukkelijk bij derden blijft liggen.

Actiepunt: *lessen in de praktijk brengen*

Op basis van de ervaringen die we tot nu toe opgedaan hebben met de realisatie van de Groene Contour voeren we een aantal wijzigingen door:

- We gaan handvatten ontwikkelen om de in de PRV vereiste evenwichtige verhouding tussen nieuwe stedelijke ontwikkeling en nieuwe natuur bij rood voor groen constructies beter en gemakkelijker te wegen.
- We beoordelen initiatieven op natuurkwaliteit.

Vervolg:

We sluiten aan op twee trajecten die we in het kader van duurzame benutting van de natuur opzetten:

- De taskforce financieringsbronnen (zie paragraaf 2.4.1)
- Duurzame landbouw met natuur (zie paragraaf 2.4.2).

We bespreken de voortgang met de kopgroep Akkoord van Utrecht en kijken hoe dit aansluit op initiatieven van de aangesloten partijen

2.1.3 Kleinschalige verbindingen realiseren

Doel: *groene en blauwe dooradering van het landelijk gebied stimuleren*

Met het beschermen, beheren, herstellen en aanleggen van kleinschalige verbindingen (zoals landschapselementen, natuurstroken of natuurvriendelijke oevers) zorgen we voor een goede groene en blauwe dooradering van het agrarisch gebied. Met dergelijke maatregelen versterken we de biodiversiteit ter plaatse en zorgen we voor migratiemogelijkheden tussen onze natuurgebieden.

---

⁸ Zie de Rapportage Natuur

Uitdaging: *het animo voor beheer, herstel en aanleg van kleinschalige verbindingen vergroten.*

Ons landschap beschermen we via onze Landschapsverordening (nu onderdeel van de Vnl), daarnaast is er aandacht voor landschapselementen in het agrarisch natuurbeheer. Het gaat echter niet goed met de biodiversiteit in het agrarisch gebied⁸. Versterken van de groene en blauwe dooradering is daarom belangrijk. Samen met de partners in de gebieden gaan we kansen beter benutten.

Actiepunt: *stimuleren en bijeenbrengen van initiatieven*

Er is een drietal trajecten in gang gezet waarbij we kleinschalige verbindingen een impuls willen geven:

- Aanjagen en coördineren van bescherming, beheer, herstel en aanleg van landschapselementen via het platform Kleine Landschapselementen (KLE). Dit is een samenwerking van de provincie, LEU, de agrarische collectieven, UPG en de gemeenten. De programmabureaus hebben hierbij een adviserende rol.
  - o De collectieven hebben een werkbudget en geven LEU de opdracht maatregelen uit te werken, LEU organiseert landschapstafels om de meest kansrijke locaties te inventariseren, en zorgt ervoor dat maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd
  - o LEU zorgt er samen met de collectieven voor dat voor nieuw aangelegde elementen een beheercontract wordt afgesloten via het agrarisch natuurbeheer. Dit om de instandhouding van het element te borgen.
- Het platform is begonnen met pilots in vier gemeenten waar twee collectieven actief zijn; uiteindelijk streven we naar uitrol naar andere gemeenten en agrarische collectieven.
- In beeld brengen van de potentie van gerichte aanleg van landschapselementen op provinciegronden, inclusief beheer.
- Experimenteren met het inrichten van groene verbindingen in Recreatie om de Stad (RodS) gebieden, via een pilot gekoppeld aan de afronding van het RodS programma.

Vervolg:

- We volgen de voortgang van de initiatieven en zetten succesvolle experimenten voort.
- We laten het platform KLE op termijn een coördinerende functie vervullen in het beheer, het herstel en de aanleg van kleinschalige verbindingen, en in de monitoring van de inspanningen op dat gebied.

2.2 Pijler 2 – natuur met kwaliteit

Deze paragraaf gaat over de tweede pijler van de Natuurvisie: natuur met kwaliteit. We gaan in op beheermaatregelen in natuurgebieden, in het agrarisch gebied en in onze bermen (paragraaf 2.2.1), op het treffen van inrichtingsmaatregelen in nieuwe (paragraaf 2.2.2) en bestaande (paragraaf 2.2.3) natuurgebieden, op het verbeteren van de condities voor aandachtsoorten (paragraaf 2.2.4) en op het zoeken naar synergiekansen tussen natuur en bodem-, water- en milieucondities (paragraaf 2.2.5).

2.2.1 Natuurbeheermaatregelen treffen

Doel: *het behouden van de kwaliteit van bestaande natuurgebieden en van natuur in het agrarisch gebied.*

Een adequaat beheer van natuurgebieden, van natuur in het agrarisch gebied en van bermen waar natuurwaarden voorkomen is een belangrijke voorwaarde voor het behoud van de Utrechtse biodiversiteit. We bekostigen de maatregelen via het Subsidiestelsel Natuur en landschap (SNL), waarop eigenaren van natuurterreinen en agrariërs (via een agrarisch collectief) een beroep kunnen doen. In ons Natuurbeheerplan stellen we daar voorwaarden aan en geven we aan waar welke beheertypen voorkomen. Bermbeheer organiseren we via het provinciale wegenbeheer.

Uitdagingen: *efficiënt werken, het effect van agrarisch natuurbeheer vergroten, meer ecologisch bermbeheer, natuurmaatregelen op provinciale gronden bevorderen, aandacht voor biodiversiteit in RodS gebieden.*

De terrein- en wegbeheerders en agrarische- en natuurcollectieven werken hard aan het op orde houden van de Utrechtse natuur. Tegelijkertijd is het in het regulier natuurbeheer een uitdaging om de beschikbare middelen op een efficiënte manier in te zetten, zodat binnen het betreffende natuurtype zoveel mogelijk de bovengrens opgezocht kan worden. Daarnaast dient het beheer van het areaal aan nieuwe natuur mogelijk gemaakt te worden.

Bij het agrarisch natuurbeheer is het vooral een uitdaging om meer agrariërs geïnteresseerd te krijgen in het afsluiten van beheerpakketten. Daarnaast zou het wenselijk zijn dat meer agrariërs zwaardere pakketten

afsluiten. Een impuls voor agrarisch natuurbeheer is nodig om het effect ervan te vergroten en zo het biodiversiteitsverlies in het agrarisch cultuurlandschap af te remmen en te keren.

Bij het ecologisch bermbeheer is het de uitdaging om dit concept verder te verbeteren en te verspreiden zodat ook andere wegbeheerders (zoals gemeenten en waterschappen) op deze manier gaan werken.

Tenslotte zijn er nog twee gebiedscategorieën die aandacht verdienen. De provincie bezit gronden die buiten het NNN liggen. Op deze gronden treffen we vooralsnog geen inrichtings- of beheermaatregelen vanuit biodiversiteits oogpunt. Daarnaast vervullen delen van de RodS gebieden een belangrijke functie voor de biodiversiteit⁹. Het beheer en de financiering daarvan is momenteel niet structureel geregeld, wat de biodiversiteit ter plaatse nadelig kan beïnvloeden.

Actiepunt: *continueren van het natuurbeheer*

We zorgen ervoor dat nieuw gerealiseerde natuur ook beheerd kan worden door het beschikbaar stellen van meer middelen (zie paragraaf 3.1). Daarnaast zetten we extra in op goed accountmanagement richting de eindbeheerders. Maatregelen:

- We zorgen voor begeleiding in het veld, denken mee en zijn zichtbaar.
- We maken afspraken over de te bereiken doelstellingen. Onze inzet is dat beheerders in hun natuurterreinen zoveel mogelijk de bovengrens qua natuurkwaliteit opzoeken. We bespreken ook hoe beheerders het toezicht regelen.
- We zien toe op naleving van kwalitatieve verplichtingen die gevestigd zijn bij de realisatie van nieuwe natuur.
- Wanneer blijkt dat in nieuwe natuurgebieden onvoldoende natuurkwaliteit ontstaat gaan we in overleg met de beheerder om te komen tot verbetering.

Actiepunt: *vergroten van het effect van agrarisch natuurbeheer*

Hoewel we tevreden zijn over de wijze waarop de agrarische collectieven opereren bekijken we of we via het beheer van natuur in het agrarisch gebied meer resultaat kunnen boeken. Maatregelen:

- We onderzoeken hoe we de animo van het agrarisch natuurbeheer kunnen vergroten, waarbij we zowel meer deelnemers willen betrekken als meer zwaardere pakketten afgesloten willen hebben.
- We zien een gedragscode als een goed instrument waarmee agrariërs hun agrarische beheer en onderhoud in lijn kunnen brengen met de eisen van de Wnb. Individuele ontheffingen zijn dan niet langer nodig. Onder andere de Waterschappen werken al met een gedragscode die als voorbeeld kan dienen. Zij zijn bereid hun kennis te delen.

Actiepunt: *meer aandacht voor ecologisch bermbeheer*

We hebben als provincie veel ervaring met het ecologisch beheer van onze bermen. We willen dit doorzetten en er meer aandacht voor genereren. Maatregelen:

- We brengen in beeld waar we ons huidige ecologisch bermbeheer kunnen verbeteren en kunnen koppelen aan nieuwe infrastructurele ontwikkelingen.
- We delen onze kennis op dit gebied met andere bermbeheerders en stimuleren hen om vanuit een ecologische invalshoek te werken.

Actiepunt: *gebruik van provinciale gronden afstemmen op natuurwaarden*

We verkennen welke eisen we willen stellen aan de verpachting of het in beheer geven van onze gronden, ook als die niet in het NNN liggen. Doel is dat we het gebruik van de gronden afstemmen op de aanwezige of potentiële natuurwaarden. Het ligt voor de hand daarbij in eerste instantie te kijken naar gronden in de Groene Contour of in de weidevogelkerngebieden, maar ook daarbuiten zijn maatregelen mogelijk (zoals het aanleggen van landschapselementen, zie paragraaf 2.1.3).

Actiepunt: *beheer van RodS gebieden op orde brengen*

Gedeeltes van de RodS gebieden zijn van belang voor het behoud en de versterking van de biodiversiteit¹⁰. We benadrukken het belang van een goed beheer van deze gebieden en verkennen of we de biodiversiteit ter plaatse een impuls kunnen geven door aanpassingen in het beheer.

Vervolg:

---

⁹ Zie de Rapportage Natuur

¹⁰ Zie de Rapportage Natuur

- Afspraken over het natuurbeheer leggen we vast in de relevante kaders (Natuurbeheerplan, SNL regeling). We regelen capaciteit voor de provinciale begeleiding.
- Mogelijkheden om het effect van het agrarisch natuurbeheer te vergroten bespreken we met de collectieven. In IPO- of Utrechts verband bespreken we het stimuleren van het opstellen van een gedragscode.
- We evalueren het ecologisch bermbeheer en benaderen gemeenten en waterschappen om kennis te delen.
- We nemen het afstemmen van ons pachtbeleid op aanwezige en potentiële natuurwaarden mee in de jaarlijkse cyclus van pachtovereenkomsten.
- Via de Stuurgroep RodS bespreken we het beheer van gebieden die voor de biodiversiteit van belang zijn.
- We evalueren de effecten die deze verschillende maatregelen hebben op de Utrechtse natuurkwaliteit via de driejaarlijkse Rapportage Natuur.

2.2.2 Inrichtingsmaatregelen treffen – nieuwe natuur

Doel: *het inrichten van 4200 ha nieuwe natuur, deels af te ronden in 2021, deels in 2027.*

Met het inrichten van nieuwe natuurgebieden transformeren we de beschikbare landbouwgrond in de uiteindelijke eindbestemming natuur. In het Akkoord van Utrecht is afgesproken dat we vanaf 2011 nog grofweg 4200 ha aan nieuwe natuur inrichten, waarvan inmiddels nog 915 ha van beschikbaar moet komen (zie paragraaf 2.1.1). Realisatie loopt via AVP. Per in te richten gebied maken de AVP gebiedscommissies een inrichtingsplan, waarbij de provincie adviseert en het plan uiteindelijk goedkeurt. Daarna volgt de daadwerkelijke inrichting, ofwel door de (beoogd) eindbeheerder, ofwel via het AVP programma. Inrichtingsmaatregelen voor de internationale ontwikkelopgave hebben voorrang omdat die in 2021 klaar moeten zijn; de rest ronden we uiterlijk in 2027 af.

Uitdagingen: *sneller inrichten, meer natuurkwaliteit realiseren.*

De provincie heeft er tot nu toe voor gekozen om een gebied pas in te richten als alle benodigde percelen beschikbaar zijn. Op deze manier kan de gehele inrichting in één keer plaatsvinden, wat een efficiënte manier van werken is. Nadeel hiervan is dat het hierdoor relatief lang duurt voordat de beoogde biodiversiteitswinst gestalte krijgt. De niet ingerichte gronden blijven namelijk tot die tijd hun agrarische functie houden. Zo blijft het tempo van de inrichting van nieuwe natuur achter bij de realisatie van de ontwikkelopgave: op één derde van de planning is grofweg één zesde deel uitgevoerd¹¹.

Daarnaast streven we in de nog te realiseren nieuwe natuurgebieden naar hoogwaardige natuurtypen, waarbij we het hogere kwaliteitspotentieel van de ontwikkelopgave (zie paragraaf 2.1.1) verzilveren.

Actiepunt: *versnelling van de inrichting*

We bezien met de AVP gebiedscommissies of de inrichting van nieuwe natuur sneller kan. Maatregelen:

- In maatwerktrajecten bekijken we per gebied of een versnelling mogelijk is via gedeeltelijke inrichting. Dit kan bijvoorbeeld wanneer voor de ingrepen geen waterpeilwijzigingen nodig zijn. Versnelling inzetten kan wel eventuele kosten met zich meebrengen ten opzichte van inrichting in één keer.
- In diezelfde trajecten kijken we of we de nog niet verworven “snippers” begrensde natuur echt nodig hebben om het hele gebied in te richten. Is dat niet het geval, dan kunnen we tot inrichting overgaan. De betreffende snippers kunnen dan eventueel in een later stadium alsnog gerealiseerd worden of, als dit geen consequenties heeft voor het ecologisch functioneren, na overleg met de Kopgroep Akkoord van Utrecht, elders herbegrensd worden. Dit laatste is niet mogelijk voor de internationale opgave (zie paragraaf 2.1.1).

Actiepunt: *naar een helder natuurprofiel bij de inrichting*

Net als bij het beschikbaar krijgen van de grond (zie paragraaf 2.1.1) willen we bij de inrichting ervan een helder natuurprofiel nastreven, om daarmee de kwaliteit van de nieuwe natuur een impuls te geven. Maatregelen:

- We denken actief mee met onze partners bij het opstellen en uitvoeren van het inrichtingsplan, waarbij we hen stimuleren voor een hoger natuurtype te kiezen. We borgen de afspraken via kwalitatieve verplichtingen.
- We laten de inrichting zo veel mogelijk uitvoeren door de eindbeheerder. Alleen als dat niet lukt richten we zelf in en verkopen we door.
- We bevorderen bij hogere natuurtypen de eenheid van beheer, bijvoorbeeld door meer in te zetten op samenwerking van kleinere eindbeheerders. Hiermee voorkomen we dat gefragmenteerd beheer een negatief effect heeft op de te realiseren kwaliteit en de efficiëntie van de werkprocessen heeft. We letten er goed op dat we geen afbreuk doen aan het uitgangspunt van gelijkberechtiging.

¹¹ Zie de evaluatie van de Nota Grondstrategie

- Als we grond verpachten die reeds op de goede plek ligt (dus binnen het NNN) maar nog niet kan worden ingericht, stellen we voorwaarden op waarbij de pachtende partij het gebruik van de grond zoveel mogelijk toesnijdt op de toekomstige natuurbestemming.
- We verkennen de mogelijkheden om stapsgewijs in te richten. Als blijkt dat de natuur zich anders ontwikkeld dan verwacht kunnen we bijsturen.

Vervolg:

We nemen bovengenoemde actiepunten mee in verschillende trajecten:

- De AVP gebiedsprocessen en de AVP opdrachtformulering (voor het stimuleren van onze partners)
- Het kopgroepoverleg Akkoord van Utrecht (voor voorstellen over eventuele herbegrenzing)
- De cyclus van het Natuurbeheerplan (voor het vaststellen van een ondergrens qua natuurkwaliteit)
- We nemen het afstemmen van ons pachtbeleid op aanwezige en potentiële natuurwaarden mee in de jaarlijkse cyclus van pachtovereenkomsten.

In de AVP evaluatiecyclus (eerstvolgende peilmoment is 2018) volgen we de voortgang van de actiepunten. We evalueren de effecten die deze verschillende maatregelen hebben op de Utrechtse natuurkwaliteit via de driejaarlijkse Rapportage Natuur.

2.2.3 Inrichtingsmaatregelen treffen – bestaande natuur

Doel: *het versterken van de biodiversiteit door het treffen van gerichte maatregelen in bestaande natuurgebieden.*

Via inrichtingsmaatregelen in bestaande natuurgebieden is het mogelijk de natuurkwaliteit gericht te verbeteren. Recent hebben we dit met name gedaan in de (inmiddels voormalige) Beschermden Natuurmonumenten en in Natura 2000 gebieden – vooral PAS maatregelen die we waar mogelijk realiseren via een AVP gebiedsproces. Daarnaast hebben we in het verleden terreinbeheerders gefaciliteerd bij het omvormen van bos van relatief lage ecologische waarde naar heidecorridors.

Uitdagingen: *efficiënt en effectief benutten van kansen, tijdig afronden van de PAS herstelmaatregelen.*

We zijn van mening dat via slimme inrichtingsmaatregelen er kansen liggen om de Utrechtse biodiversiteit een impuls te geven. De maatregelen die hiervoor nodig zijn vinden binnen het Natuurnetwerk plaats. Daarom zijn ze relatief efficiënt en gemakkelijk te realiseren.

Daarnaast heeft het verbeteren van Natura 2000 gebieden via PAS maatregelen prioriteit. Deze maatregelen moeten in 2021 zijn afgerond. Als dat niet lukt kan het gevolgen hebben voor de economische ontwikkelruimte¹².

Actiepunt: *borging van de realisatie van de PAS herstelmaatregelen*

Per PAS gebied inventariseren we hoe de voortgang van de maatregelen is en beoordelen we of de maatregelen volgens de planning uit de gebiedsanalyse gerealiseerd worden. We brengen, met uitvoerende partijen, knelpunten in kaart en zoeken samen naar oplossingen.

Actiepunt: *de weidevogelreservaten op orde brengen*

Een eerste manier om de biodiversiteit in de bestaande natuur een impuls te geven is via het verbeteren van de kwaliteit van de weidevogelreservaten – die stukken van het Natuurnetwerk die geschikt zijn voor weidevogels. We zetten specifiek in op deze soorten omdat de weidevogels breed in de belangstelling staan; enerzijds omdat ze iconisch zijn voor ons landschap, anderzijds omdat het niet goed gaat met deze soortengroep. Vertrekpunt is de provinciale weidevogelvisie. Maatregelen:

- We hebben een studie laten uitvoeren naar de optimaliseringsmogelijkheden.
- In overleg met de terreineigenaren werken we geschikte maatregelen uit die we vervolgens implementeren.

Actiepunt: *opwaarderen van het natuurtype*

Een andere kwaliteitsslag is dat we terreineigenaren ertoe willen bewegen om stukken natuur die vanuit biodiversiteitsoogpunt gezien minder interessant zijn om te vormen naar een hoger beheertype. Het kan gaan om de omvorming van bos naar heide, maar ook om de omvorming van bos naar veenmosrietland of om de omvorming van basisgrasland naar hoogwaardig nat schraalgrasland. Maatregelen:

- We inventariseren samen met de terreinbeheerders welke kansen er liggen om bestaande natuurgebieden op te waarderen. Dit verwerken we in een kansenkaart.
- We stellen via de SKNL regeling een subsidie open waarmee terreinbeheerders maatregelen kunnen treffen die het natuurtype verhogen. We begeleiden hen bij de te treffen maatregelen.

¹² PBL (2014), *Beoordeling Programmatische Aanpak Stikstof; De verwachte effecten voor natuur en vergunningverlening.*

- Per aanvraag beoordelen we of de voorgestelde maatregelen meerwaarde hebben en toetsen we aan de Vnl en Bnl. Voor de omvorming van bos naar heide stellen we een aparte notitie op (zie paragraaf 2.5.3).
- We zorgen ervoor dat ook de structurele maatregelen die nodig zijn om het hogere beheertype te behouden gesubsidieerd kunnen worden.

Vervolg: we pakken bovengenoemde actiepunten op via de volgende trajecten:

- Het waarborgen van de PAS herstelmaatregelen loopt via het PAS monitoringsplan.
- De impuls voor weidevogelreservaten regelen we met de betreffende terreineigenaren.
- Het verhogen van de natuurkwaliteit van bestaande natuur loopt via de SKNL regeling en het aanpassen van het Natuurbeheerplan.
- We evalueren de effecten die deze verschillende maatregelen hebben op de Utrechtse natuurkwaliteit via de driejaarlijkse Rapportage Natuur.

2.2.4 *Conditie voor de aandachtsoorten verbeteren*

Doel: *het gericht verbeteren van de condities van de Utrechtse aandachtsoorten*

Een andere kwaliteitsslag in bestaande natuur is het structureel investeren in onze aandachtsoorten – die soorten waarbij wij volgens de Wnb verantwoordelijk zijn voor een gunstige staat van instandhouding. Hiertoe hebben we in de Natuurvisie natuurparels benoemd; gebieden waar die impuls het beste kan landen via het gericht verbeteren van de plaatselijke condities.

Uitdaging: *complexiteit van de ingrepen*

Een uitdaging bij het realiseren van maatregelen is dat het vaak gaat om zeer complexe ingrepen waar specifieke kennis voor nodig is. Dergelijke ingrepen zijn om die reden in het verleden vaak lastig van de grond gekomen.

Actiepunt: *gericht investeren in natuurparels*

Door gericht te investeren in het verbeteren van de condities van onze natuurparels willen we voor de Utrechtse aandachtsoorten een stijgende lijn in gang zetten. Hiertoe zetten we in op actief soortenbeleid. Dit beleid is geschraagd in Natuurbeleid 2.0, maar de komst van de Wnb heeft ons doen besluiten het opnieuw in te voeren, vanwege de nadruk die is komen te liggen op de gerichte versterking van de biodiversiteit. Maatregelen:

- We zijn gestart met het biodiversiteitsoverleg waarin we het actief soortenbeleid vorm willen geven. Deelnemers zijn Staatsbosbeheer, Utrechts Landschap, Natuurmonumenten, LEU, UPG, de Bosgroepen, NMU, Soorten.nl, de agrarische en particuliere collectieven, Waternet, de waterschappen, Recreatie Midden Nederland en de gemeenten Amersfoort en Utrecht.
- We werken in een pilot voor twee natuurparels maatregelenkaarten uit (hoge zandgronden en agrarisch cultuurlandschap). De afronding is voorzien in 2017.
- Uitwerken van maatregelenkaarten voor de overige natuurparels, op basis van de ervaringen in de pilot. Afronding is voorzien in de eerste helft van 2018.
- We zetten maatregelen in gang die de condities voor aandachtsoorten in de natuurparels verbeteren, vanaf 1 juli 2018. De maatregelenkaarten dienen hierbij als belangrijkste afwegingskader. We hanteren als uitgangspunt dat we rechtsreeks afspraken maken met de terreineigenaren. Dit omdat het gaat om specifieke en specialistische natuurmaatregelen.
- We begeleiden de realisatie van de maatregelen vanwege het complexe karakter ervan.

Vervolg:

- We zetten de uitwerking van het beleid aangaande natuurparels in werking zoals hierboven weergegeven en bespreken de voortgang in het biodiversiteitsoverleg.
- We monitoren de verspreiding van de soorten (door het combineren van eigen data en landelijke datasets) en evalueren de effecten die het beleid heeft op de Utrechtse natuurkwaliteit via de driejaarlijkse Rapportage Natuur.

2.2.5 *Op zoek naar synergie tussen natuur, bodem, water en milieu*

Doel: *het versterken van de natuurkwaliteit koppelen aan het verbeteren van bodem, water en milieucondities*

Een belangrijke randvoorwaarde bij het behouden en versterken van de Utrechtse biodiversiteit is de gesteldheid van de bodem- water en milieucondities in en nabij de natuurterreinen en gebieden met hoge natuurwaarden. Het koppelen van natuurgerelateerde maatregelen aan het verbeteren van deze condities is daarom verstandig. Dit heeft via verschillende sporen onze aandacht, onder andere via onze gebiedsprocessen in het AVP programma,

via de realisatie van ons Bodem, Water en Milieuplan en via het meekoppelen van natuurdoelen bij dijkversterkingsprojecten en de bestrijding van bodemdaling.

Uitdaging: *kansen zichtbaar maken*

We werken aan verschillende dossiers die kansen voor synergie tussen natuur en bodem, water en milieucondities behelzen. Uitdaging daarbij is het zichtbaar maken van kansen die samenhangen met de grote en complexe systemen waar bodem, water en milieucondities mee samenhangen

Actiepunt: *synergiekansen in beeld brengen en benutten*

We onderzoeken welke kansen zich voordoen als we de beleidsvelden natuur, water, bodem en milieu combineren. Daarbij trekken we zoveel mogelijk samen op met onze partners (met name de terreinbeheerders en de waterschappen). Aandachtsvelden tot nu toe:

- Projecten in het kader van dijkversterking en ruimte voor de rivier
- Het bestrijden van de bodemdaling in het veenweidegebied.
- Het opstellen van waterkwaliteitsdoelen voor het water buiten de KRW-waterlichamen in het kader van klimaatadaptatie en zoetwatervoorziening
- Het meenemen van synergiekansen in de uitwerking van de maatregelenkaarten voor de natuurparels. Ook verkennen we of we dit beleid kunnen verbinden met onze aanpak van waterparels.
- Het breder en op systeemniveau verkennen van synergiekansen, gekoppeld aan het traject Omgevingsvisie.

Vervolg:

We nemen de synergiekansen mee in verschillende trajecten:

- In de uitwerking van de maatregelenkaarten voor de natuurparels.
- In de provinciale aanpak bodemdaling.
- In het Omgevingsvisieproces.

2.3 Pijler 3 – beleven en betrekken

In deze paragraaf gaan we in op de derde pijler van ons natuurbeleid: beleven en betrekken. Eerst komt vermaatschappelijking van het natuurbeleid aan de orde. Daarna richten we ons op het verder vormgeven van onze samenwerkingsverbanden.

2.3.1 Vermaatschappelijking van het natuurbeleid

Doel: *grotere betrokkenheid van burgers en maatschappelijke partijen bij de natuur*

Met de vermaatschappelijking van het natuurbeleid willen we burgers en maatschappelijke partijen een sterkere binding met natuur en biodiversiteit laten krijgen. Dit doen we door ze meer mogelijkheden te bieden om natuur te beleven en door ze te betrekken en actief te krijgen bij realisatie en beheer van natuur. We besteden ook aandacht aan het belang van stedelijk groen, vanwege de verschillende positieve effecten – soortenbescherming, aantrekkelijke leefomgeving, verkoeling, gezondheidswinst, ontspanning, etc.

Uitdaging: *nieuwe manieren vinden om burgers te betrekken*

We zijn tevreden met de resultaten van de projecten en programma's die we tot nu toe ontwikkeld en ondersteund hebben en hebben zeer veel waardering voor de vele vrijwilligers die in onze provincie met natuur bezig zijn, en voor de organisaties die hen ondersteunen. Desalniettemin willen we dit onderwerp nog meer voor het voetlicht brengen, met name vanwege de positieve effecten die natuurbeleving heeft op de Utrechters.

Actiepunt: *de huidige vermaatschappelijking continueren*

- We continueren onze innovatieve programma's Groen doet goed en Groen aan de buurt en besluiten over eventuele bijsturing na evaluatie van beide programma's.
- We evalueren de natuurprijs Groene Kroon en bepalen op basis daarvan of er een vervolg komt, en zo ja, op welke manier. In de tussentijd onderzoeken we welke van de ingediende initiatieven we verder kunnen helpen met de realisatie van hun project, en welke middelen we daarvoor kunnen inzetten. .
- We onderzoeken of we burgers nog meer kunnen betrekken bij het beheren van natuur, in de natuurterreinen, maar ook in het agrarisch gebied, de kernrandzone of de RodS gebieden. Voorbeeld van een succesvol project is de jaarlijkse natuurwerkdag, die mede door de provincie is gefinancierd.

Actiepunt: *nieuwe koppelkansen benutten*

We versterken de vermaatschappelijking van het natuurbeleid door de koppeling te zoeken met andere beleidsthema's. Op deze vlakken lopen al initiatieven waar we bij aan kunnen haken. Enkele mogelijkheden:

- Ruimtelijke adaptatie, zoals wateropvang in steden of dijkversterking.
- Gezonde leefomgeving.
- Groene bedrijventerreinen
- De Utrechtse aanpak Wet natuurbescherming (zie pijler 5).
- Groen-blauwe verbindingen (waarbij we bij het betrekken van burgers optrekken met de waterschappen)

Daarnaast blijven we aandacht besteden aan het betrekken van maatschappelijke partijen bij onze eigen beleidsvorming. Een voorbeeld is het traject Omgevingsvisie, waarvan participatie een belangrijk onderdeel is.

Actiepunt: *naar concrete doelen voor beleven en betrekken*

We willen vermaatschappelijking van het natuurbeleid verder concretiseren. Dit doen we om meer zicht te krijgen op de effecten van onze inspanningen. Ook onderzoeken we of we in de voorwaarden voor opdrachten en subsidies die we verstrekken aandacht kunnen besteden aan vermaatschappelijking.

Vervolg:

We willen het onderwerp in verschillende trajecten aan de orde stellen:

- In bestaande integrale programma's over de bovengenoemde integrale thema's.
- In de Utrechtse aanpak Wnb (zie pijler 5).
- In een IPO traject over vermaatschappelijking van het natuurbeleid (verbonden aan de Evaluatie Natuurpact).

2.3.2 Samenwerkingsverbanden verbeteren

Doel: *efficiënt, effectief en in een goede sfeer samenwerken*

Het is ons doel de samenwerking met onze verschillende partners in goede harmonie zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen; uiteindelijk heeft de Utrechtse natuur daar dan baat bij.

Uitdaging: *het draagvlak voor het natuurbeleid uitbouwen*

Bij het realiseren van ons natuurbeleid zijn we afhankelijk van tal van andere partijen zoals de verschillende terreinbeheerders en onze gebiedscommissies. Het is de uitdaging om het draagvlak voor het natuurbeleid dat hiermee gepaard gaat uit te bouwen en tegelijkertijd onze ambitie – zorgen voor een stijgende lijn voor de Utrechtse biodiversiteit – te verwezenlijken.

Actiepunt: *samenwerking tussen HUL, IVN, NMU en LEU versterken*

Enkele jaren geleden zijn we op een andere manier gaan samenwerken met HUL, IVN, NMU en LEU, waarbij we afspraken gemaakt hebben over de te realiseren doelen. Hiervoor is een provinciaal beleidskader opgesteld. We blijven op deze manier werken en bekijken samen met deze partijen hoe zij via een versterking van de onderlinge samenwerking meer vrijwilligers nog beter kunnen ondersteunen.

Vervolg:

Er komt een apart evaluatietraject voor de samenwerking in 2018.

2.4 Pijler 4 – naar duurzame financiering en benutting

In deze paragraaf behandelen we de vierde pijler van ons natuurbeleid: naar duurzame financiering en benutting. We besteden aandacht aan het optimaliseren van bestaande en nieuwe financieringsbronnen, verduurzaming van de landbouw en het organiseren van verantwoord bosbeheer.

2.4.1 Optimaliseren van bestaande en nieuwe financieringsbronnen

Doel: *het ontwikkelen van alternatieve financieringsbronnen ter versterking van de biodiversiteit.*

Door te zoeken naar nieuwe- en het optimaliseren van bestaande financieringsbronnen proberen we natuurbeleid minder afhankelijk maken van overheidsfinanciering. Bovendien kan de zoektocht naar nieuwe mogelijkheden op dit vlak het eigenaarschap dat partijen bij natuur ervaren vergroten. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om vervangende financiering voor het reguliere natuurbeheer te genereren. Het gaat om het vinden van financieringsbronnen voor niet door de overheid gedekte kosten – bijvoorbeeld de realisatie van de groene contour - of extra impulsen om de biodiversiteit te behouden of te versterken.

Uitdaging: *partijen verleiden om mee te doen.*

Er is een aantal initiatieven ontplooid om tot nieuwe financieringsbronnen te komen. Het belangrijkste voorbeeld is het realiseren van rood-voor-groen constructies. Daarnaast onderzoeken we of drinkwaterbedrijf Vitens een bijdrage zou kunnen leveren aan het beheer van de Heuvelrug. Het is vooralsnog niet gelukt om op dit punt een vliegwieleffect te bewerkstelligen; de omvang van dergelijke initiatieven blijft beperkt. De uitdaging is om partijen daadwerkelijk te bewegen tot het leveren van een bijdrage.

Actiepunt: *het opstarten van een taskforce financieringsmodellen*

In de Natuurvisie hebben we aangekondigd dat we nieuwe financieringsbronnen willen onderzoeken door het instellen van een taskforce. Inmiddels is deze taskforce van start gegaan. Maatregelen:

- Vergroten van de zichtbaarheid van de taskforce.
- Betrekken van maatschappelijke partijen die een rol kunnen spelen bij de instandhouding van de natuur.
- Voorbereiden en realiseren van concrete pilots waarin derden natuurdoelen (mee)financieren. We verkennen de mogelijkheden hiertoe in twee gebieden: de Groene Contour (waarbij realisatie door derden het uitgangspunt blijft) en het Nationaal Park Heuvelrug.

Vervolg:

- Vier pilots opstarten in twee gebieden: de Groene Contour en Nationaal Park Heuvelrug
- Bredere aanbevelingen formuleren voor verdere uitrol van de financieringsmodellen

2.4.2 Verduurzaming van de landbouw bevorderen

Doel: *de bijdrage van de landbouwsector aan het versterken van de Utrechtse biodiversiteit vergroten*

De landbouwsector is de belangrijkste grondgebruiker in ons landelijk gebied en heeft daarmee een grote invloed op het bodem- en watersysteem en op de milieukwaliteit. Via de verdere verduurzaming van de sector kan de landbouw een rol spelen in het versterken van de Utrechtse biodiversiteit.

Uitdaging: *agrariërs stimuleren anders te gaan werken.*

We zijn reeds betrokken bij initiatieven om de landbouw in Utrecht te verduurzamen via het AVP programma en het bureau LaMi. Desalniettemin willen we de verduurzaming van de landbouw een verdere impuls geven, omdat de inzet van de agrarische sector onmisbaar is bij het halen van de Nederlandse biodiversiteitsdoelen¹³. De uitdaging hierbij is agrariërs over te halen om maatregelen te treffen die de biodiversiteit bevorderen, zonder daarbij concessies te doen aan de levensvatbaarheid van de bedrijfsvoering. Dit is ook in steek van de herijking van de provinciale Landbouwvisie die momenteel wordt uitgewerkt.

Actiepunt: **stimuleren van duurzame landbouw met natuur**

We stimuleren agrarische ondernemers om meer natuurinclusief te werken door biodiversiteit in de bedrijfsvoering te integreren. Dit kan onder andere door aandacht te besteden aan flora en fauna op het boerenbedrijf (bijvoorbeeld via agrarisch natuurbeheer), door het verminderen van de milieudruk en door het benutten van agrobiodiversiteit (zoals een gezond bodemleven of natuurlijke plaagbestrijders). Hiertoe zetten we een verkenning op touw, met de volgende stappen:

- We participeren in het landelijke traject van ontwikkelen van pilots voor natuurinclusieve landbouw en maken gebruik van het door LTO en natuurorganisaties aangeboden Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur.
- We identificeren en faciliteren Utrechtse pilots van duurzame landbouw met natuur, bij voorkeur in de natuurpleel agrarisch cultuurlandschap of de Groene Contour.
- We onderzoeken welke rol de provincie kan vervullen bij het stimuleren van duurzame landbouw met natuur.
- We ondersteunen een netwerk dat met maatregelen aan de slag wil.

Vervolg:

- We voeren de verkenning uit volgens de bovengenoemde stappen.
- We zorgen dat we met de te treffen maatregelen nauw aansluiten op het traject van de Landbouwvisie.
- We sluiten aan op het actieplan van de Utrechtse landbouw- en natuurorganisaties, en het traject dat zij naar aanleiding daarvan in gang zetten.

---

¹³ Zie bijvoorbeeld PBL (2017), *Potentiele bijdrage van provinciaal natuurbeleid aan Europese biodiversiteitsdoelen*, Den Haag.

2.4.3 *Verantwoord bosbeheer organiseren*

Doel: *de verschillende functies die ons bos herbergt duurzaam combineren*

Onze provincie heeft relatief veel bosgebied dat verschillende functies heeft: natuurwaarde, belevingswaarde, landschappelijke kwaliteit, het vastleggen van koolstof, en economische waarde via houtoogst. Duurzaam beheer van ons bosgebied belangrijk om de Utrechtse biodiversiteitsdoelstellingen te waarborgen.

Uitdaging: *omgaan met verschuivende belangen*

Het bosbeleid zelf – voor zover niet gerelateerd aan onze wettelijke taken op het gebied van herplantplicht en kapverbod – is tot nu toe primair de verantwoordelijkheid van de verschillende terreineigenaren geweest. De laatste jaren neemt het economische belang van het bos echter toe, vanwege de toenemende vraag naar biomassa. Dit kan op gespannen voet staan met het natuurbelang; oogsten van biomassa kan immers gevolgen hebben voor de ecologische kwaliteit. Het is zaak zorgvuldigheid om te gaan met deze spanning.

Actiepunt: naar een strategisch bosbeleid

We onderzoeken nut en noodzaak van het opstellen van een strategisch bosbeleid. Daarbij kijken we naar de verschillende functies die ons bos heeft naast de ecologische waarde ervan, bijvoorbeeld het belang van bos voor oogsten van biomassa, voor CO₂ opslag of voor recreatie. We trekken samen op met de beseigenaren.

Vervolg:

Nader te bepalen op basis van het onderzoek naar nut en noodzaak van een strategisch bosbeleid.

2.5 **Pijler 5 – de balans bewaken**

In deze paragraaf bespreken de vijfde pijler van ons natuurbeleid: de balans bewaken. We gaan in op het organiseren van een heldere belangenafweging en slagvaardig compensatiebeleid, en op zorgvuldigheid bij omvorming en invasieve exotenbestrijding:

2.5.1 *Heldere belangenafweging organiseren*

Doel: *slim combineren van natuurbescherming en het toestaan van ruimtelijke ontwikkelingen*

Met de komst van de Wnb is de provincie samen met de gemeenten verantwoordelijk voor het verlenen van ontheffingen van wettelijke verbodsbepalingen ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen. We willen initiatiefnemers stimuleren om natuurbelangen zo vroeg mogelijk mee te nemen en natuurinclusief te werken.

Uitdaging: *alle partners en initiatiefnemers op één lijn brengen*

Via een goede belangenafweging kunnen we de effectiviteit van het passieve soortenbeleid – in potentie een belangrijk instrument om de biodiversiteit te beschermen – vergroten. Uitdaging daarbij is om alle betrokkenen (met name gemeenten) daarin mee te nemen.

Actiepunt: *start van de Utrechtse aanpak Wnb*

We gaan een samenwerkingsverband aan met de Utrechtse gemeenten om de soortenbescherming in het stedelijk gebied goed te regelen en tegelijkertijd ruimtelijke ontwikkelingen te faciliteren. Bestuurlijk gezien loopt dit traject mee met het Provinciaal Milieuoverleg (PMO). Maatregelen:

- We delen onze ecologische en juridische kennis op het gebied van passieve en actieve soortenbescherming.
- We stimuleren soortenmanagementplannen in combinatie met een gebiedsgerichte ontheffing en stellen hier een subsidie voor open.
- We stroomlijnen onze VTH werkprocessen.
- We brengen tijdelijke natuur, het belang van groen in de stad, en de natuurparel stedelijke natuur (in vier gemeenten) onder de aandacht.

Actiepunt: *invoering natuurinclusief vergunnen bij ruimtelijke ontwikkelingen*

We willen dat initiatiefnemers al in een vroeg stadium van hun project rekening houden met de eisen die de Wnb stelt. We communiceren deze boodschap, onder andere via de Utrechtse aanpak Wnb, en geven onze vergunningverleners hierin een adviserende rol.

Vervolg:

- We richten per 1 januari 2018 een proces in met betrekking tot de Utrechtse aanpak en zetten hiervoor tijdelijk extra menskracht in.

- Bestuurlijk gezien loopt dit traject mee met het Provinciaal Milieuoeverleg (PMO).

2.5.2 Naar een slagvaardig compensatiebeleid

Doel: *het compensatiebeleid slagvaardig en van van goede kwaliteit maken.*

Met ons compensatiebeleid zorgen we ervoor dat natuur die verdwijnt vanwege bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen op een andere plek wordt teruggebracht, zodat er geen biodiversiteitsverlies optreedt. Er zijn aparte regelingen voor boscompensatie, natuurcompensatie en soortencompensatie.

Uitdaging: *omgaan met de complexiteit van compensatie zonder natuurverlies.*

Met het compensatieinstrumentarium kunnen we natuurbescherming en ruimtelijke ontwikkelingen combineren. In de praktijk blijkt het echter lastig om de verloren gegane natuurkwaliteit terug te brengen. Het te volgen traject is complex en het blijkt lastig om aan de eisen te voldoen.

Actiepunt: *meer zicht en grip op compensatie*

Het is van belang om enkele aanscherpingen in ons compensatiebeleid door te voeren. De Randstedelijke Rekenkamer heeft dit beleid recent onderzocht¹⁴ en stelt de volgende maatregelen voor:

- Zorgen voor een goede rekensleutel
- Het bosgebied waar de provincie bevoegd gezag is in kaart brengen.
- Compensatieafspraken afdwingbaar vastleggen.
- Veldcontroles uitvoeren om na te gaan of de afspraken zijn nagekomen.
- Goede verantwoording naar PS organiseren.

Actiepunt: *opzetten van een compensatiebank*

We richten in 2018 een compensatiebank op waarmee we compensatieplichtigen ondersteunen, bijvoorbeeld bij het zoeken naar een geschikte locatie, realiseren van de daadwerkelijke compensatie of de administratieve afhandeling. Hiermee faciliteren we niet alleen compensatieverplichtingen maar laten we ook compensatie daar 'landen' waar het de grootste toegevoegde waarde heeft.

Vervolg:

- We hebben de aanbevelingen van de Rekenkamer in zijn geheel overgenomen om meer zicht en grip op de compensatie te krijgen. Momenteel werken we aan de implementatie ervan.
- Het opzetten van de compensatiebank is voorzien voor 2018.

2.5.3 Zorgvuldigheid bij omvorming

Doel: *omvormen van bepaalde natuurtypen ten behoeve van biodiversiteitsversterking.*

Het doel van het omvormen van natuurgebieden is het ene natuursysteem – bijvoorbeeld bos – anders in te richten zodat er een ander natuursysteem – bijvoorbeeld heide – kan ontstaan. Dit gebeurt om de soorten die in het nieuwe systeem voorkomen te versterken.

Uitdaging: *recht doen aan de complexe samenhang van verschillende belangen die bij omvorming meespelen.*

Omvorming kan de kwaliteit van de Utrechtse natuur een impuls geven doordat natuurgebieden die qua biodiversiteit minder interessant zijn naar een hoger kwaliteitsniveau gebracht worden. De uitdaging hierbij is dat we goed moeten afwegen wanneer een initiatief een verbetering is, en wanneer niet. We willen immers niet dat waardevolle gebieden – qua ecologische waarde, maar bijvoorbeeld ook qua belevingswaarde – verdwijnen.

Actiepunt: *maatwerk mogelijk maken via een bos-heide notitie*

In het verleden hebben we omvorming van bos naar heide mogelijk gemaakt. Momenteel hebben verschillende partners de ambitie om hier opnieuw op in te zetten en vragen ze ons te faciliteren. Om hieraan tegemoet te komen en tegelijkertijd een adequate belangenafweging te organiseren maken we een bos-heidenotitie waarin we voor ons bosgebied aangeven waar we omvorming willen faciliteren en waar niet.

Vervolg:

De bos-heide notitie wordt begin 2018 afgerond.

---

¹⁴ Randstedelijke Rekenkamer (2017), *Natuurlijk bevoegd; onderzoek naar de provinciale regierol bij natuurcompensatie.*

2.5.4 Invasieve exoten bestrijden

Doel: voorkomen dat invasieve exoten de inheemse biodiversiteit schaden.

Invasieve exotische dier- en plantsoorten kunnen onherstelbare schade aanrichten aan de inheemse biodiversiteit. De Wnb stelt dat als dergelijke verdringing optreedt de provincies maatregelen moeten treffen om dat te voorkomen.

Uitdaging: goede afstemming met andere verantwoordelijke overheden.

Exotenbestrijding staat in de schijnwerpers omdat er steeds meer voorbeelden opduiken van soorten die een bedreiging vormen, zoals Japanse duizendknoop. De uitdaging is om de bestrijding ervan – die vaak kostbaar is – af te stemmen met het Rijk, de gemeenten en waterschappen. Deze partijen zijn medeverantwoordelijk omdat exoten niet alleen de inheemse biodiversiteit verdringen maar bijvoorbeeld ook schade aanrichten aan wegen, gebouwen en watergangen.

Actiepunt: bestrijding voorbereiden en kennis delen

Momenteel overleggen we in IPO verband met het Rijk over de precieze afbakening en omvang van de taak. Na afronding hiervan ligt er een conceptregeling tot aanwijzing van Unielijstsoorten en kunnen we de aanpak van de invasieve exotenbestrijding verder uitwerken.

Actiepunt: kennis delen

We delen onze kennis over het bestrijden van exoten met andere partijen via het opstellen van nieuwsbrieven over invasieve soorten.

Vervolg:

- Voorzetting kennisdeling via nieuwsbrieven.
- Uitwerking van ons beleid over invasieve exotenbestrijding na afronding van het IPO overleg.

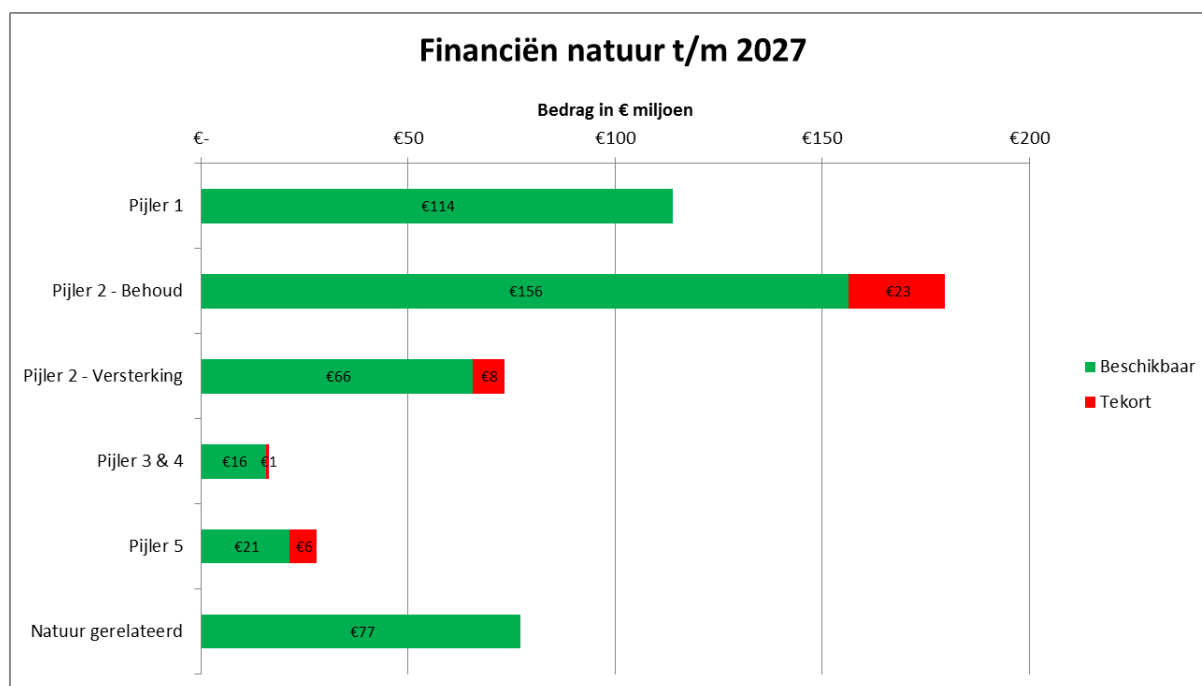
3 Consequenties voor de provinciale financiële middelen

In dit hoofdstuk presenteren we de consequenties die de realisatiestrategie heeft voor de provinciale financiële middelen. Eerst presenteren we een overzicht waarin we de reeds beschikbare middelen benoemen en aangeven waar we extra investeringen nodig achten. Daarna geven we daar een bandbreedte in aan. We sluiten af met een aantal posten die we niet meenemen.

3.1 Overzicht beschikbare en benodigde financiële middelen

Voor de realisatie van de opgaven uit de Natuurvisie (materiele kosten) is momenteel gemiddeld per jaar € 41 miljoen euro beschikbaar. Hierbij is ook de reserve AVP in beschouwing genomen. Deze reserve, die deels wordt ingezet voor de pijlers en deels voor andere natuurgerelateerde posten, bevatte op 1 januari 2017 €87,8 miljoen en zal eind 2027 volledig uitgeput zijn.

Om alle actiepunten uit de realisatiestrategie (zie hoofdstuk 2) uit te voeren is aanvullende financiering nodig. Het gaat om een gemiddeld jaarlijks bedrag van **€ 3,8 miljoen t/m 2027**. In de onderstaande figuur zijn de huidige en extra benodigde middelen per pijler weergegeven¹⁵. Voor de Kadernota 2018 brengen GS in beeld welk deel van de financiering uit eigen middelen gedekt kan worden en welk deel nog (structureel) ongedekt is.

Hieronder volgt per pijler een korte bespreking

Natuur in een robuust netwerk (pijler 1)

De opgaven uit pijler 1 van de Natuurvisie zijn gedekt met bestaande middelen. Onderdeel hiervan zijn (een deel van) de beschikbare middelen uit de Reserve Landelijk Gebied en de middelen die vrijkomen uit de verkoop van het voormalige BBL bezit (de zogenaamde grond voor grond middelen). In de periode t/m 2027 zal 114 miljoen euro binnen deze pijler worden besteed, met name aan de ontwikkelopgave Natuurnetwerk. Eind 2027 dient deze ontwikkelopgave gerealiseerd te zijn.

Natuur met kwaliteit (pijler 2) – behoud

De opgave binnen pijler 2 is groot. We hebben deze pijler daarom opgeknipt in twee onderdelen; het behoud van de natuurkwaliteit en de versterking ervan. Voor het eerste onderdeel is momenteel t/m 2027 € 156 miljoen beschikbaar, met name bedoeld voor de subsidiering van natuurbeheermaatregelen, zowel in de bestaande natuurgebieden als in het agrarisch gebied.

In aanvulling hierop is een extra budget nodig van **€ 23,2 miljoen**. De bedrag is als volgt opgebouwd:

¹⁵ De financiële analyse die hieraan ten grondslag ligt betreft de periode 2017-2027.

- Een structurele claim voor uitbreiding van het areaal te beheren natuur met jaarlijks gemiddeld 500 ha à €400 per ha, in totaal €11 miljoen voor de periode 2018 t/m 2027 (jaarlijks gemiddeld € 1,1 miljoen).
- Het dekken van het tekort voor natuurbeheer dat ontstaat door het onttrekken van jaarlijks € 0,86 miljoen aan het budget van natuurbeheer ten behoeve van actief soortenbeleid in de natuurparels¹⁶, in totaal €8,6 miljoen t/m 2027.
- Het dekken van de dubbele lasten voor natuurbeheer als gevolg van de lastneming van de natuurbeheersubsidies in het daadwerkelijke uitvoeringsjaar in navolging van een landelijk besluit na advies van de Commissie BBV, in totaal € 3,6 miljoen¹⁷.

Natuur met kwaliteit (pijler 2) – versterking

Het versterken van de natuurkwaliteit hebben we tot nu toe vooral gerealiseerd via het inrichten van nieuwe natuurgebieden en via het treffen van PAS herstelmaatregelen. Deze lijn zetten we voort, en hier is tot en met 2027 € 66 miljoen voor beschikbaar.

In de Natuurvisie hebben we daarnaast ingezet op een extra impuls voor kwaliteitsversterking in bestaande natuurgebieden, om zo een stijgende lijn voor de Utrechtse biodiversiteit te realiseren. Daarvoor is er voor de periode t/m 2027 een aanvullende investering nodig van **€ 7,55 miljoen**:

- Jaarlijks € 0,65 miljoen voor omvorming, waarbij we bestaande natuurgebieden opwaarderen naar een hoger natuurtype (zie paragraaf 2.2.3). In totaal betreft het € 5,85 miljoen vanaf 2019 t/m 2027.
- Vier jaar lang een investering van € 0,2 miljoen voor het op orde brengen van de weidevogelreservaten (zie het gelijknamige actiepoint in paragraaf 2.2.3). In totaal betreft het € 0,8 miljoen voor 2018 t/m 2021.
- Extra inzet voor subsidieverstrekking en controle voor onder andere de afhandeling van SNL en SKNL aanvragen (een taak die de provincie Utrecht overneemt van RVO) en voor natuurcompensatie. In totaal € 0,9 miljoen voor 2018 en 2019.

De versterking van de natuur krijgt ook vorm door opnieuw in te zetten op het voeren van actief soortenbeleid in natuurparels. De middelen hiervoor (€0,86 miljoen per jaar) werden eerder ingezet ten behoeve van het beheer van natuur. Deze worden nu onttrokken aan het budget van natuurbeheer (zie hierboven). Derhalve zijn hiervoor binnen deze pijler geen extra middelen nodig.

Beleven en betrekken en duurzame financiering en benutting (pijlers 3 en 4)

De activiteiten die uitgevoerd worden binnen de pijlers 3 en 4 worden grotendeels uitgevoerd met bestaande middelen. Binnen pijler 3 betreft het activiteiten gericht op het vermaatschappelijken van het natuurbeleid en het verbeteren van samenwerkingsverbanden. Binnen pijler 4 betreft het activiteiten gericht op het optimaliseren van financieringsbronnen voor natuur, het bevorderen van duurzame benutting van de natuur.

Aanvullend wordt **€ 1,1 miljoen** (periode 2018-2020) gevraagd voor onder andere:

- Verkenning en uitwerking kansen natuurinclusieve landbouw, onder andere in de Groene Contour en de natuurparel agrarisch cultuurlandschap.
- Werkzaamheden van de taksforce financieringsbronnen

De balans bewaken (pijler 5)

Met de komst van de Wnb is de provincie samen met de gemeenten verantwoordelijk voor het verlenen van ontheffingen van wettelijke verbodsbepalingen ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen. We zetten daarom in op de Utrechtse aanpak Wnb: een samenwerkingsverband met de Utrechtse gemeenten om de soortenbescherming in het stedelijk gebied goed te regelen en tegelijkertijd ruimtelijke ontwikkelingen te faciliteren (zie paragraaf 2.2.5). Daarvoor is tot 2020 een bedrag nodig van **€ 1 miljoen**, met name in te zetten voor cofinanciering van ecologisch onderzoek ten behoeve van het opstellen van soortenmanagementplannen.

Tenslotte is er om ons faunabeleid voort te kunnen zetten een extra investering nodig van **€ 5,19 miljoen**.

Dit voorlopig geraamde bedrag is met name nodig om de oplopende kosten van de tegemoetkomingen in de schade aan gewassen veroorzaakt door ganzen te kunnen uitkeren.

¹⁶ Dit bedrag is door de Commissie Janssen 2 aan de provincie toegekend met als oormerk actief soortenbeleid. Omdat we dit beleid in Natuurbeleid 2.0 hadden stopgezet zijn deze middelen ingezet voor natuurbeheer. In de Natuurvisie is naar aanleiding van de komst van de Wnb besloten om opnieuw actief soortenbeleid te gaan voeren in de natuurparels (zie paragraaf 2.2.4). Daarom worden deze middelen nu onttrokken uit het budget voor natuurbeheer en zetten we ze in op de geoormerkte plek.

¹⁷ In de Najaarsnota 2017 is gemeld dat deze lasten voor 2017 vooralsnog gedekt worden vanuit de Reserve Landelijk Gebied en dat we hier bij de realisatiestrategie Natuurvisie op terug komen.

Natuur gerelateerd

In de Agenda Vitaal Platteland investeren we niet alleen in natuur, maar zetten we ook zogenaamde natuur gerelateerde middelen in. Met deze middelen financieren we projecten die veelal samenhangen met de natuuropgave en die nodig zijn om een breed gedragen programma met de partners te realiseren. In de huidige programmaperiode betreft het onder andere:

- De provinciale cofinanciering voor POP3 ten behoeve van landbouw en LEADER
- Middelen voor aanleg van het wandelknooppuntensysteem en andere recreatieprojecten
- Middelen voor het Programma Aanpak Veenweiden (tegengaan bodemdaling)
- Diverse herstel- en belevingsprojecten voor de Grebbelinie en voor bouw Fort aan de Buursteeg
- Middelen voor leefbaarheid en kleine kernen en snel internet
- Middelen voor herstel van beeklopen in het oosten van de provincie Utrecht (KRW-opgave)
- Exploitatiekosten programmabureaus AVP-gebiedscommissies
- Uitsluiting middelen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Recreatie om de Stad

Binnen de categorie "Natuur gerelateerd" is reeds € 33,8 miljoen van het totaal van € 77 miljoen geprogrammeerd tot en met de huidige programmaperiode (t/m 2019). Dat betekent dat er voor de periode 2020-2027 nog € 43,2 miljoen beschikbaar is. Een deel van de opgaven hierboven lopen door na 2019, te weten de provinciale cofinanciering voor POP3 en het Programma Aanpak Veenweiden.

3.2 Bandbreedte van de benodigde middelen

Voor de continuering van het beheer is er geen keuze voor een minimum of een maximum. Het voorziene tekort dient te worden gedekt.

Voor de kwaliteitsimpuls in bestaande natuurgebieden is het tot nu toe gehanteerde subsidieplafond van € 0,2 mln per jaar via de SKNL het minimum. Met deze investering kunnen we de biodiversiteitsafname niet keren. De berekende investering van € 0,65 mln per jaar is een meer substantiële investering. Dit bedrag is afgestemd met de beheerders van onze natuurterreinen.

Voor het actieve soortenbeleid willen wij jaarlijks € 0,86 mln inzetten in de natuurparels, zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk. In het decentralisatieakkoord is tussen Rijk en de provincies afgesproken dat dit bedrag ingezet wordt voor soortenmaatregelen buiten het Natuurnetwerk. Dus feitelijk zouden we een hoger bedrag nodig hebben om met de natuurparels ook maatregelen binnen het Natuurnetwerk te nemen. Wij hebben echter becijferd dat wij met dit minimum bedrag zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk substantieel maatregelen kunnen nemen.

De overige bedragen, in het bijzonder die voor het ganzenbeleid (tegemoetkomingen in de schade), zijn onvermijdelijk ook gelet op lopende in IPO verband gemaakte afspraken.

3.3 Niet meegenomen posten

Tenslotte is het van belang te vermelden dat een aantal posten niet meegenomen is in het overzicht van benodigde financiële middelen:

- De bestrijding van invasieve soorten op de Unielijst (EU-exotenverordening 1143/2014). Deze internationale verplichtingen liggen bij het Rijk totdat in overeenstemming (artikel 3.19 Wnb) of in overleg (artikel 3.38, lid 2 Wnb) met de provincies een Regeling tot aanwijzing van Unielijst soorten is vastgesteld en bekendgemaakt. De verwachting is dat deze in 2018 zal worden bekendgemaakt. De provincies krijgen dan de coördinatie van de bestrijding en de taak aangewezen invasieve exoten te beheren of uit te roeien die biodiversiteitsdoelen nadelig beïnvloeden. Rijk en provincies maken hierover nog nadere afspraken.
- De kosten van een mogelijke Landelijk Programma weidevogels, zoals eerder geopperd door het Rijk en het IPO. Vooralsnog wordt uitgegaan van aanvullende financiering door het Rijk of een budget neutrale provinciale aanpak.
- Het beheer van de Recreatie om de Stad gebieden is nog niet structureel geregeld. Een deel van de Utrechtse biodiversiteit bevindt zich in deze gebieden (zie de Rapportage Natuur).
- Voor de Groene Contour zijn de beheerkosten gebaseerd op het huidige realisatietempo van gemiddeld 20 ha per jaar.
- De consequenties van een provinciale herindeling met de nieuwe fusiegemeente Vijfheerenlanden (Leerdam, Zederik en Vianen) zijn niet betrokken.

Bijlage 1 Motie 119 Een plus op natuurbeleid, een plus op budget?

M 119.

D66

GROENLINKS

PvdA

Provinciale Staten
Utrecht

Een plus op natuurbeleid, een plus op budget?

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 12 december 2016, ter bespreking van het Statenvoorstel 2016RGW109 "Vaststellen invoering Wet Natuurbescherming door het vaststellen van de Natuurvisie, het Beleidskader, de verordening en de beleidsregels";

Constateerende

Dat de implementatie van de Wet Natuurbescherming de volledige decentralisatie van het natuurbeheer naar de provincie behelst;

Dat de provincie deze heeft omgezet in een flinke plus op het bestaande natuurbeleid 2.0;

Dat vooral Pijler 2 – natuur met kwaliteit – een forse impuls krijgt;

Dat financiering van natuurbeleid al onder druk stond en dat de verhoogde ambitie onder de Wnb die situatie alleen maar verergert;

Overwegende

Dat een effectieve inrichting, beheer en bescherming van de voorziene natuurparels, iconsoorten en overige natuur binnen en buiten het natuurnetwerk wellicht alleen haalbaar is met meer financiële middelen;

Dat in Pijler 4 van de natuurvisie wordt gesproken over 'meekoppelkansen' met andere projecten in andere portefeuilles;

Draagt het college op

Om, ter behandeling bij de Kadernota 2017, in beeld te brengen of, in welke mate en waar extra budget nodig is om de ambitieuze provinciale Natuurvisie te realiseren, dat mogelijke extra budget op projectniveau te specificeren, waarbij de bandbreedte wordt aangegeven tussen minimale en optimale kwaliteit van beheer, en zonodig concrete dekkingsvoorstellen te doen

En gaat over tot de orde van de dag

Philip Overkleeft

D66

Cees de Kruijf

PvdA

Erna Kotkamp

GroenLinks

Bijlage 2 Memorandum voortgang afhandeling motie 119 Natuurvisie provincie Utrecht dd 29-5-2017

DATUM	29-5-2017
AAN	Leden van de Statencommissie RGW
VAN	Gedeputeerde Maasdam-Hoevers
ONDERWERP	Voortgang afhandeling motie 119 Natuurvisie provincie Utrecht, 'Een plus op natuurbeleid, een plus op budget'

De Wet Natuurbescherming (Wnb) is het sluitstuk van het Bestuursakkoord natuur (2011) en het Natuurpact (2013) in de decentralisatie van het natuurbeleid van Rijk naar provincies. De Wnb stelt als doel het behouden, versterken en duurzaam beleven en benutten van de Nederlandse biodiversiteit. Voor ons betekent dit dat we voor de Utrechtse biodiversiteit onder andere toewerken naar een duurzame staat van instandhouding. Onze prestaties worden hieraan afgemeten, onder andere door het Planbureau van de Leefomgeving dat ééns in de twee jaar een evaluatierapportage uitbrengt.

Ter voorbereiding op de invoering van de Wnb heeft u op 12 december 2016 de Natuurvisie, het Beleidskader Wnb, de Verordening natuur en landschap en de Beleidsregels natuur en landschap vastgesteld (2016RGW109). Tegelijkertijd is toen Motie 119 "een plus op natuurbeleid, een plus op budget" aanvaard. De motie constateert dat de realisatie van de Natuurvisie, gezien het ambitieuze karakter ervan (de "plus" op Natuurbeleid 2.0) wellicht alleen haalbaar zal zijn met meer financiële middelen en vraagt dat bij de Kadernota 2017 in beeld te brengen.

Momenteel werk ik aan de realisatiestrategie natuur. In deze realisatiestrategie wordt beschreven hoe de biodiversiteitsopgaven (de "plus" op Natuurbeleid 2.0) uit de natuurvisie concreet tot uitvoering komt. Het gaat daarbij zowel om de manier waarop we de plus willen realiseren als om de daarvoor benodigde middelen.

Daarnaast wordt in 2017 op onderdelen al concreet uitvoering gegeven aan (het voorbereiden van) het realiseren van de biodiversiteitsopgave. We hebben daartoe de biodiversiteitsopgave voor 2017, inclusief de hiervoor in 2017 benodigde financiële middelen, versneld in beeld gebracht. We hebben in 2017 735 duizend euro nodig om een goede start te kunnen maken met het realiseren van de biodiversiteitsopgave. In de kadernota 2017 is voorgesteld voor 2017 eenmalig een bedrag van €452.000 euro beschikbaar te stellen. Daarnaast zetten we in 2017 283 duizend euro uit bestaande middelen in, gedekt binnen het programma Landelijk Gebied 2 zonder dat dit ten koste gaat van andere provinciale ambities uit de kerntaak natuur. In de kadernota 2017 is eveneens voorgesteld voor 2018 voor deze opgave alvast een bedrag van 258.000 beschikbaar te stellen.

De Utrechtse biodiversiteitsopgave wordt uitgewerkt in versterking van de biodiversiteit via een gerichte impuls die nodig is om voor de Utrechtse biodiversiteit, onder andere voor onze aandachtsoorten, naar een duurzame staat van instandhouding toe te werken. Deze impuls richt zich zowel op bestaande natuurgebieden als op gebieden daarbuiten – in het agrarisch cultuurlandschap en het stedelijk gebied.

Met het treffen van deze maatregelen dragen we bij aan het behouden, herstellen en versterken van biotopen en leefgebieden. Hiermee zorgen we ervoor dat de soorten die voor ons van belang zijn weer in een gunstige staat van instandhouding worden gebracht, zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

De 4 belangrijkste opgaven waar, in het kader van de Plus op het natuurbeleid in 2017 aan gewerkt wordt zijn:

1. De nadere uitwerking van natuurparels (incl. weidevogelgebieden in agrarisch en reservaatgebied); gebieden waar wordt ingezet op het verbeteren van de biotopen/leefgebieden van de beschermde soorten, de geïdentificeerde aandachtsoorten en de vele meeliftsoorten, zodat zij zich kunnen ontwikkelen naar een gunstige staat van instandhouding en/of deze staat van instandhouding duurzaam kunnen behouden.
2. Dit jaar wordt een verkenning uitgevoerd hoe bestaande natuur die kwalitatief nog (niet) voldoende is ingericht kan worden omgevormd naar natuur met een hoger biodiversiteitsrendement. Op deze manier kan snel en effectief de biodiversiteit versterkt worden.

3. Om aan onze biodiversiteitsdoelen te kunnen voldoen is een kwaliteitsslag in het agrarisch gebied nodig. Voor de realisatie van de Vogel en Habitat Richtlijn doelen is een verdergaande verduurzaming van de landbouw nabij natuur nodig, waarbij meer aansluiting moet worden gezocht tussen het huidige landbouwproductie-systeem op de biodiversiteitsdoelen van deze gebieden. Er liggen op dit punt kansen in natuurinclusieve landbouw en nieuwe verdienmodellen.
4. Versterking biodiversiteit stedelijk gebied (Utrechtse aanpak); onze nieuwe wettelijke verplichtingen in het stedelijke gebied pakken we samen met de gemeenten op, ook omdat ze samenhangen met gedeelde VTH-taken. Er liggen kansen, om in de stedelijke gebieden het actieve soortenbeleid te koppelen aan het passieve soortenbeleid via zogenaamde soortenmanagementplannen, waarbij zowel de biodiversiteit wordt bediend als de inwoners (vereenvoudiging vergunningenlast).

In bovenstaande opgave is meegenomen motie 5 gerelateerd aan de Kadernota 2017:

- Motie 5 “Ganzen” Alternatieve en innovatieve methoden ganzenbeheer en de beleidsafspraken Beleidskader Wnb hieromtrent. Wij gaan door met de uitvoering van het ganzenbeleid en tegelijkertijd starten wij de pilots op voor de diervriendelijke innovatieve ganzenbeheermethoden voor de langere termijn.

Naar aanleiding van de afronding van de realisatiestrategie natuur, informeer ik u over alle opgaven (inclusief het beheer van het groeiend areaal natuur) en de benodigde middelen en dekkingsvoorstellen voor de jaren 2018 en verder uitgesplitst naar jaarsneden. De vervolffinanciering van motie 5 betrekken wij hierbij. Eventuele ongedekte opgaven neem ik mee naar de kadernota 2018.

Samenvattend concludeer ik dat motie 119 in uitvoering is maar hiermee nog niet is afgehandeld. Wel heb ik het vertrouwen dat we met de realisatie van de hierboven genoemde opgaven een goede start maken in de uitvoering van de biodiversiteitsopgave van de Natuurvisie.

Bijlage 3 Relevante wetsartikelen

Artikel 1.7 WNB

- 1. Provinciale staten stellen een provinciale natuurvisie vast.
- 2. Een provinciale natuurvisie bevat de hoofdlijnen van:
  - a. het te voeren provinciale beleid gericht op het behoud en het zo mogelijk versterken van de biologische diversiteit en het duurzame gebruik van de bestanddelen daarvan, waartoe in elk geval behoort het beleid gericht op de uitvoering van de verplichtingen, genoemd in artikel 1.12, eerste en tweede lid;
  - b. ingeval de provincie dat van belang acht:
    - 1°. het te voeren provinciale beleid gericht op de uitvoering van de bevoegdheid, genoemd in artikel 1.12, derde lid;
    - 2°. het te voeren provinciale beleid gericht op het behoud, beheer en zonodig herstel van waardevolle landschappen, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken, of
    - 3°. het te voeren provinciale beleid gericht op het behoud en het zo mogelijk versterken van de recreatieve, educatieve en belevingswaarde van natuur en landschap.
- 3. Een provinciale natuurvisie besteedt in het bijzonder aandacht aan de integratie van het in het tweede lid bedoelde provinciale beleid met het provinciale algemene economisch beleid, ruimtelijke beleid, milieubeleid, waterbeleid en cultuurbeleid, en aan de samenhang tussen het in het tweede lid bedoelde beleid en het beleid en de verantwoordelijkheden van andere overheden op dat terrein.

Artikel 1.10 WNB

- 1. Deze wet is gericht op:
  - a. het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
  - b. het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies, en
  - c. het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.
- 2. Een bestuursorgaan oefent zijn taken en bevoegdheden op grond van deze wet uit met het oog op de doelen, genoemd in het eerste lid, zoals nader bepaald bij of krachtens deze wet.
- 3. Elk bestuursorgaan houdt bij het treffen van maatregelen op grond van deze wet rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden, onverminderd de artikelen 2.1, eerste lid, 2.8, met uitzondering van het negende lid, 3.3, vierde lid, en 3.8, vijfde lid

Artikel 1.12 WNB

- 1. Gedeputeerde staten van de provincies dragen, ieder in hun provincie, tezamen zorg voor het nemen van de nodige maatregelen voor:
  - a. de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen en leefgebieden in voldoende gevarieerdheid voor alle in Nederland natuurlijk in het wild levende vogelsoorten en in het bijzonder de vogelsoorten, genoemd in bijlage I bij de Vogelrichtlijn, en de niet in die bijlage genoemde geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten;
  - b. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dieren en planten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en van de in Nederland voorkomende typen natuurlijke habitats, genoemd in bijlage I bij de Habitatrichtlijn en habitats van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn, en
  - c. het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende van nature in Nederland in het wild voorkomende dier- en plantensoorten, bedoeld in artikel 1.5, vierde lid.
- 2. Met het oog op het eerste lid dragen gedeputeerde staten in hun provincie in elk geval zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd «natuurnetwerk Nederland». Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren.
- 3. Gedeputeerde staten kunnen gebieden gelegen buiten het natuurnetwerk Nederland aanwijzen die van provinciaal belang zijn vanwege hun natuurwaarden of landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Deze gebieden worden aangeduid als «bijzondere provinciale natuurgebieden», onderscheidenlijk «bijzondere provinciale landschappen».